

**PROGRAM AKTIVNOSTI ZA SPRJEČAVANJE NASILJA MEĐU
DJECOM I MLADIMA / PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU
NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA**

**Vlada Republike Hrvatske
Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti,
Republika Hrvatska**

**PROGRAM OF ACTIVITIES FOR PREVENTION OF VIOLENCE
AMONG CHILDREN AND YOUTH / RULES OF PROCEDURE IN
CASES OF VIOLENCE AMONG CHILDREN AND YOUTH**

**Government of the Republic of Croatia
Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity,
Republic of Croatia**

Zagreb, 2008.

**PROGRAM AKTIVNOSTI ZA SPRJEČAVANJE NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA /
PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA**

**PROGRAM OF ACTIVITIES FOR PREVENTION OF VIOLENCE AMONG CHILDREN
AND YOUTH / RULES OF PROCEDURE IN CASES OF VIOLENCE AMONG CHILDREN
AND YOUTH**

Izdavač: / Publisher:

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti,
Republika Hrvatska
Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity,
Republic of Croatia
Zagreb, Trg hrvatskih velikana 6

Odgovorna urednica: / Editor in Chief:

Jadranka Kosor, dipl. iur., potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministrica obitelji,
branitelja i međugeneracijske solidarnosti
Jadranka Kosor, LLB, Vice-President of the Government of the Republic of Croatia and Minister
of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity

Prijevod: / Translation:

GLOBAL LINK, d.o.o., Zagreb

Jezična obrada, grafičko oblikovanje i tisak: / Language-edit, layout and print:

Intergrafika – TTŽ d.o.o., Zagreb

Naklada: / Print run:

1.000

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod
brojem **678951**.

ISBN 978-953-7438-23-4

Sadržaj / Contents

str. / page

PROGRAM AKTIVNOSTI ZA SPRJEČAVANJE
NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA 5

PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU
NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA 25

PROGRAM OF ACTIVITIES FOR PREVENTION
OF VIOLENCE AMONG CHILDREN AND YOUTH 37

RULES OF PROCEDURE IN CASES OF VIOLENCE
AMONG CHILDREN AND YOUTH 57

**PROGRAM AKTIVNOSTI ZA SPRJEČAVANJE
NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA**

Predgovor

Različiti oblici nasilja među djecom i mladima s kojima smo se suočili u posljednje vrijeme, a što se posebno manifestiralo u domovima za djecu s poremećajima u ponašanju unutar sustava socijalne skrbi, ali i izvan njih, ukazali su na sve teže oblike i sve veći broj javnih oblika nasilja među djecom, što je bio izravni poticaj za poduzimanje brzih i odlučnih aktivnosti i mjera svih nadležnih čimbenika.

U tom su smislu, zaključkom Koordinacije Vlade Republike Hrvatske za društvene djelatnosti i ljudska prava od 30. siječnja 2004., zaduženi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga i Ured za ljudska prava, za izradu konkretnih i provedivih prijedloga vezanih uz sprječavanje nasilja među djecom i mladima, a istodobno je na sudjelovanje u spomenutim aktivnostima pozvan i Ured pravobraniteljice za djecu.

Temeljem prijedloga svih nadležnih tijela i Ureda pravobraniteljice za djecu, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti izradilo je objedinjeni i usuglašeni prijedlog programa aktivnosti, nakon čega je zaključkom Vlade Republike Hrvatske od 25. veljače 2004. prihvaćen Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima.

Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima sadrži niz kratkoročnih i dugoročnih mjera s popisom njihovih nositelja, te je istodobno određeno da će se njegovo ostvarivanje sustavno i kontinuirano pratiti, što se u međuvremenu i čini. Svrha je toga programa: senzibiliziranje stručnjaka, roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima, uspostavljanje sustavnih rješenja za prevenciju i sprječavanje pojave nasilja među djecom i mladima te ublažavanje i uklanjanje njegovih posljedica.

Donošenjem Programa aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima Republika Hrvatska je na najvišoj državnoj razini pokazala ozbiljnu namjeru i volju suočavanja s problemom vršnjačkog nasilja i njegova učinkovitog rješavanja s ciljem da se svakome djetetu osigura pravo na zaštitu od bilo kojeg oblika zlostavljanja ili nasilja.

PROGRAM AKTIVNOSTI ZA SPRJEČAVANJE NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA

1. UVOD

Nasilje među djecom i mladima u Republici Hrvatskoj nije do sada sustavno i cjelovito istraživano ni praćeno.

Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba provela je 2003. godine istraživanje o nasilju među osnovnoškolskom djecom. Istraživanje je obuhvaćalo 25 osnovnih škola u 13 gradova Republike Hrvatske (Zagreb, Osijek, Vukovar, Varaždin, Split, Zadar, Šibenik, Drniš, Rijeka, Poreč, Petrinja, Sisak, Bregana). Rezultati istraživanja pokazuju da je više od 20% djece zlostavljano 2 do 3 puta mjesečno ili češće.

Istraživanja u europskim zemljama pokazuju da do 15% djece kontinuirano trpi nasilje.

Iskustva zemalja koje su istraživale problem nasilja među djecom i mladima te provodile preventivne i interventne programe, pokazuju da su učinkovitiji kada sustavno obuhvaćaju i uključuju nadležne institucije države i druge subjekte koji se bave djecom i zaštitom dječjih prava.

Nasilje među djecom i mladima u smislu ovog Programa je svako izravno (namjerno, neslučajno) fizičko ili psihičko nasilno ponašanje usmjereno na djecu i mlade od strane njihovih vršnjaka (s ciljem povrjeđivanja) koje može varirati u težini, intenzitetu i vremenskom trajanju. Nasiljem se smatra udaranje, šamaranje, naguravanje, čupanje, oduzimanje stvari ili novca, izrugivanje zbog bilo kojeg oblika različitosti, nazivanje pogrdnim imenima, isključivanje iz grupe i slični oblici ponašanja. Ciljana dobna skupina ovog Programa su djeca i mladi u dobi do 21 godine koji su obuhvaćeni bilo kojim sustavom ili oblikom državne skrbi.

Oblici nasilja među djecom i mladima, s kojima je u posljednje vrijeme suočena stručna i šira javnost u Hrvatskoj, pokazuju porast sve težih pojavnih oblika nasilja. To je osobito prisutno ili se manifestiralo u odgojnim domovima za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju u sustavu socijalne skrbi, te zahtijeva brzu i odlučnu akciju svih mjerodavnih čimbenika. Stoga je Koordinacija za društvene djelatnosti i ljudska prava Vlade Republike Hrvatske donijela Zaključak o izradi Programa aktivnosti za sprječavanje nasilje među djecom i mladima (u daljnjem tekstu: Program).

Program sadrži kratkoročne i dugoročne mjere, a njegovo ostvarivanje bit će sustavno i kontinuirano praćeno. Na osnovi dobivenih rezultata praćenja, odnosno evaluacije Programa, predlagat će se njegove izmjene i dopune. Za praćenje provedbe i koordinaciju mjera iz ovog Programa zadužuje se Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Ostvarivanje ovog Programa provest će se sredstvima nadležnih državnih tijela u okviru obavljanja njihove redovne djelatnosti.

2. SVRHA I CILJEVI PROGRAMA

Svrha donošenja Programa je senzibilizacija stručnjaka, roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima, uspostavljanje sustavnih rješenja za prevenciju i sprječavanje pojave nasilja među djecom i mladima te ublažavanje i otklanjanje njegovih posljedica.

Ciljevi Programa su:

- prevencija pojave novih slučajeva nasilja među djecom i mladima
- edukacija stručnjaka koji rade s djecom i mladima
- senzibilizacija roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima
- pružanje sustavne pomoći djeci i mladima žrtvama nasilja
- znanstveno praćenje pojave nasilja među djecom i mladima.

Nositelji zaduženi za provedbu pojedine mjere mogu uključiti i druga državna tijela, odnosno druge sudionike za koje ocijene da će pridonijeti uspješnosti njezine provedbe.

3. MJERE ZA SPRJEČAVANJE NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA

3.1. KRATKOROČNE MJERE

Kratkoročne mjere su aktivnosti kojima se u najkraćem mogućem vremenu reagira na problem nasilja među djecom i mladima.

Rok za provedbu kratkoročnih mjera je 1. svibanj 2004. godine.

1. Izraditi analizu karakteristika korisnika smještenih u domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju (dob, spol, pravni temelj smještaja i druge psihosocijalne karakteristike korisnika); izraditi prikaz stanja prostora, opreme, kadrova, financijskih ulaganja u domovima za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju s prijedlogom mjera za poboljšanje stanja te prijedlogom primjerenije mreže domova. Navedenu analizu raspraviti će Koordinacija za društvene djelatnosti Vlade Republike Hrvatske.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

2. Uskladiti broj i vrstu stručnih djelatnika u domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju s normativima određenim u sustavu socijalne skrbi, a do konačnog usklađivanja u 10 domova, odmah zaposliti 25 stručnih djelatnika i to socijalnih pedagoga i psihologa, prema planu nadležnog ministarstva.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

3. Utvrditi potreban broj vanjskih suradnika, a posebice psihijatara, te minimalno tjedno vrijeme za njihov rad u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju te osnovati ustanove ili odjele u ustanovama za mlade s udruženim smetnjama.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

4. Istražiti broj i pojavne oblike nasilja među korisnicima domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i domova za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju uz primjenu psihodijagnostičkog instrumentarija te s rezultatima istraživanja upoznati Vladu Republike Hrvatske.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, visokoškolske ustanove koje obrazuju stručnjake za područje socijalne skrbi te odgoja i obrazovanja, domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domovi za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju.

5. Istražiti broj i pojavne oblike nasilja među djecom i mladima u odgojno-obrazovnim ustanovama, vrste programa vezane uz problematiku nasilja

među djecom i mladima koji se provode u tim ustanovama te izvršiti njihovu evaluaciju.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, odgojno-obrazovne ustanove.

6. **Operacionalizirati provedbu projekta “Afirmacijom pozitivnih vrijednosti protiv nasilja” kojeg je Ministarstvo nadležno za obrazovanje pokrenulo u 2003. godini, te u sklopu toga utvrditi mogućnosti škole da u suradnji s lokalnom zajednicom omogući učenicima osnovnih i srednjih škola korištenje školskih i drugih prostora u lokalnoj zajednici u vrijeme trajanja školskih praznika te svakodnevno do 22 sata (školske dvorane, školske knjižnice, domovi kulture, knjižnice, športska igrališta i sl.).**

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo kulture, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

7. **Zahtijevati od odgojno-obrazovnih ustanova, centara za socijalnu skrb i policijskih postaja imenovanje stručne osobe za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja u ustanovama i započeti s njihovom edukacijom. Djecu, mlade, roditelje, nastavnike i druge sudionike ovog Programa koji surađuju s odgojno-obrazovnim ustanovama i centrima za socijalnu skrb, upoznati s imenovanom osobom.**

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, odgojno-obrazovne ustanove, centri za socijalnu skrb, policijske postaje.

8. **U svim odgojno-obrazovnim ustanovama, športskim dvoranama, igralištima, sredstvima javnog prijevoza i drugim mjestima gdje se okupljaju djeca i mladi odrediti vidljivo i dostupno mjesto (oglasna ploča, video-zid, display ili sl.) s istaknutom obavijesti da se radi o mjestu s “nultom tolerancijom na nasilje” (podaci i materijali koji se odnose na problematiku nasilja, aktivnosti, rezultati anketa i sl.).**

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, odgojno-obrazovne ustanove.

- 9. U svim odgojno-obrazovnim ustanovama, domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju postaviti “sandučice povjerenja” u koje djeca i roditelji mogu prijaviti slučajeve nasilja, dati prijedloge za rješavanje problema i slično, uz poziv djeci i roditeljima da nasilje prijavljuju.**

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, odgojno-obrazovne ustanove.

- 10. Izraditi plan postupanja u odgojno-obrazovnim ustanovama u slučaju nasilja među djecom i mladima te u drugim kriznim situacijama.**

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- 11. Podržati i pratiti program UNICEF-a u Hrvatskoj svim odgojno-obrazovnim ustanovama, “Škola bez nasilja” i programe drugih organizacija civilnog društva namijenjene sprječavanju nasilja među djecom i mladima.**

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, organizacije civilnog društva.

- 12. Pozvati i uključiti poznate, ugledne športase, pjevače, glumce, umjetnike i druge priznate javne osobe da putem javnog obraćanja djeci i mladima osude nasilje među djecom. Izraditi tv-spot i druge promidžbene materijale s ciljem razlikovanja borilačkih športova i vještina od brutalnog nasilja te sprječavanja svih oblika nasilja među djecom i mladima.**

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo kulture, mediji, športski klubovi, kazališta i druge kulturno-umjetničke ustanove.

- 13. Organizirati skupine (timove) educiranih stručnjaka za djelovanje u hitnim i kriznim situacijama.**

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, organizacije civilnog društva.

14. Izvršiti analizu primjene Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima s obzirom na ciljanu skupinu ovog Programa.

Nositelji: Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

3.2. DUGOROČNE MJERE

Dugoročne mjere su one čija provedba traži dulje vrijeme, promjenu postojećih propisa ili kontinuiranu provedbu.

1. Donijeti Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima koji će sadržavati:

- opće prihvaćenu definiciju nasilja između nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u njegovom sprječavanju, otkrivanju i suzbijanju
- obveze nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u njegovom sprječavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja
- oblike, način i sadržaj suradnje između nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u njegovom sprječavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja.

Rok: 30. rujan 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ured za ljudska prava, Ured pravobraniteljice za djecu, Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Ured za ravnopravnost spolova.

2. Uključiti stručna i savjetodavna tijela Vlade Republike Hrvatske (Vijeće za djecu, Savjet za mlade, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom, Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe opojnih droga) u provedbu ovog Programa.

Rok: 30. rujan 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti,

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, Ured za ravnopravnost spolova.

- 3. Izvršiti analizu propisa koji uređuju sustav odgoja, obrazovanja i športa te obiteljsko-pravne, kazneno-pravne, zdravstvene i socijalne skrbi u odnosu na problematiku nasilja među djecom i mladima te po potrebi predložiti njihove izmjene i dopune.**

Rok: 30. rujan 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova.

- 4. U svim odgojno-obrazovnim ustanovama i domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi te domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju, po jednoobraznom modelu, voditi evidenciju prijava i utvrđenih oblika nasilja među djecom i mladima.**

Rok: 30. lipanj 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

- 5. Inicirati i podržavati teme i tematske emisije u sredstvima javnog priopćavanja o modelima nenasilnog rješavanja sukoba, toleranciji, prihvatanju različitosti te o značaju poštivanja ljudskih prava.**

Rok: 30. lipanj 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ured pravobraniteljice za djecu, Ured za ljudska prava, Ured za nacionalne manjine, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, mediji.

- 6. Organizirati provedbu edukacije o ljudskim pravima u svim vrstama odgojno-obrazovnih ustanova, ustanovama socijalne skrbi te koordinirati aktivnosti organizacija civilnog društva na temu ljudskih prava namijenjenih djeci i mladima.**

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ured za ljudska prava, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, Savjet za razvoj civilnog društva, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Ured za nacionalne manjine, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, odgojno-obrazovne ustanove, ustanove socijalne skrbi, organizacije civilnog društva.

- 7. Inicirati i podržati programe preventivnog stručnog socijalno-pedagoškog rada s učenicima rizičnog ponašanja i njihovim obiteljima koje će provoditi stručni timovi odgojno-obrazovnih ustanova u suradnji s centrima za socijalnu skrb.**

Rok: 30. lipanj 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, odgojno-obrazovne ustanove, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, centri za socijalnu skrb, mediji, organizacije civilnog društva.

- 8. Osigurati stručnu pomoć i materijalna sredstva za rad nevladinih udruga i strukovnih organizacija koje tretiraju pitanje nasilja, te evaluaciju i kontrolu provođenja projekata i programa. Prioritet u financiranju u 2004. godini dati udrugama koje provode projekte i programe za sprječavanje nasilja među djecom i mladima, nenasilno rješavanje sukoba i prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih.**

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured za udruge, Savjet za razvoj civilnog društva, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- 9. Izraditi i distribuirati pisane i druge materijale namijenjene djeci i mladima, roditeljima, odgojno-obrazovnom osoblju i drugim subjektima čija je djelatnost u izravnoj ili neizravnoj vezi s djecom i mladima, a odnosi se na sprječavanje nasilja te poticanje nenasilnog rješavanja sukoba među djecom i mladima.**

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,

Ministarstvo unutarnjih poslova, UNICEF, organizacije civilnog društva.

- 10. Međuresorno i multidisciplinarno educirati nastavnike, ravnatelje, stručne suradnike, socijalne i zdravstvene radnike, suce, državne odvjetnike te djelatnike interne sigurnosti i policije koji rade s djecom, mladima i njihovim obiteljima putem ciljanih seminara, radionica i drugih oblika stručnog usavršavanja.**

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured pravobraniteljice za djecu, Ministarstvo unutarnjih poslova, znanstveno-obrazovne institucije, UNICEF, organizacije civilnog društva.

- 11. Koristeći pozitivan primjer i iskustva osnovanih obiteljskih centara inicirati osnivanje obiteljskih centara na području županija gdje takvih centara nema.**

Rok: do kraja 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, obiteljski centri.

- 12. Zadužiti jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave da osiguraju primjereni prostor za provedbu programa igraonica za djecu i aktivnosti organiziranog provođenja slobodnog vremena djece i mladih te da sukladno mogućnostima sudjeluju u njihovom financiranju.**

Rok: do kraja 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- 13. Zaposliti potreban broj i vrstu stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama, prema planu nadležnog ministarstva.**

Rok: 30. rujan 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- 14. Obvezati osnovnoškolsku djecu za sudjelovanje u najmanje dvije vrste slobodnih aktivnosti uključujući i organizirane aktivnosti koje djeca pohađaju izvan škole te u sklopu izvanškolskih aktivnosti organizirati radionice s temom nenasilnog rješavanja sukoba.**

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- 15. U okviru predstojeće reforme odgojno-obrazovnog sustava u nastavne programe visokoškolskih ustanova unijeti teme i kolegije o nasilju i drugim sociopatološkim pojavama te komunikacijskim vještinama za studente u djelatnosti odgoja i obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, prava i policije u vidu izborne nastave i/ili adekvatnog kolegija redovitog studija.**

Rok: 31. prosinac 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova, znanstveno-obrazovne institucije.

- 16. Razviti mrežu savjetovališta za roditelje, djecu i mlade. Slijedom navedenog, potrebno je:**

- do sredine 2004. godine, prema prethodno utvrđenim kriterijima, odabrati 5-10 centara za socijalnu skrb u kojima će se organizirati savjetovališta kao pilot-projekti
- pratiti izvršavanje utvrđenih zadataka savjetovališta uz sustavnu superviziju i evaluaciju te istodobno osiguranje materijalnih pretpostavki za rad stručnjaka, uključujući prostor i opremu
- do kraja 2005. godine osnovati po jedno savjetovalište pri centru za socijalnu skrb u svakoj županiji.

Rok: do kraja 2005. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, obiteljski centri, centri za socijalnu skrb, organizacije civilnog društva.

- 17. Organizirati što veći broj izvanškolskih aktivnosti kao što su: športska natjecanja, kulturne i umjetničke radionice s ciljem afirmacije pozitivnih vrijednosti kao što su razvijanje prijateljstva, druženja i zajedništva te**

pozitivne socijalne afirmacije. U tu svrhu ustrojiti natjecanja škola na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini u pojedinačnim i ekipnim športovima, umjetničkom stvaralaštvu i slično, osigurati primjerene poticajne nagrade te praćenje postignutih rezultata u medijima.

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo kulture, mediji, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, športski klubovi, Međunarodni olimpijski odbor.

18. Educirati učenike o potrebi i načinu pružanja pomoći vršnjacima koji su žrtve nasilja, kao i pomoći vršnjacima s posebnim potrebama.

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske, Povjerenstvo za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom, organizacije civilnog društva.

19. Uvesti grupni rad s djecom čiji je razvoj ugrožen zbog neprimjerene roditeljske skrbi. Slijedom navedenog, potrebno je:

- do sredine 2004. godine osposobiti stručnjake u sustavu socijalne skrbi za grupni rad s djecom uskraćenom za primjerenu roditeljsku skrb, koja nisu izdvojena iz vlastitog doma
- provesti posebno osmišljeni i strukturirani program grupnog rada na uzorku centara za socijalnu skrb, zajedno sa supervizijom i evaluacijom
- do kraja 2005. godine provesti grupni rad s djecom u jednoj desetini centara za socijalnu skrb.

Rok: do kraja 2005. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, centri za socijalnu skrb, organizacije civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

20. Institucionalizirati superviziju u socijalnoj skrbi zbog naravi njezinih zadaća. Do sredine 2004. godine razviti program uvođenja supervizije za stručnjake koji rade s djecom i mladima, a do kraja 2004. godine osigurati da stručni djelatnici zaposleni u domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju sudjeluju u superviziji.

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, znanstveno-obrazovne institucije, centri za socijalnu skrb, domovi za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju, organizacije civilnog društva.

- 21. Preispitati postojeće normative za rad stručnih radnika u odgojno-obrazovnim ustanovama, domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju te za rad stručnih suradnika u tim ustanovama.**

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- 22. Omogućiti provođenje i sufinanciranje programa prevencije nasilnog ponašanja i usvajanja socijalizacijskih vještina pod nazivom “Male kreativne socijalizacijske skupine” i programa “Modifikacija ponašanja putem igre” u suradnji s centrima za socijalnu skrb, odgojno-obrazovnim ustanovama i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave.**

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, odgojno-obrazovne ustanove, centri za socijalnu skrb, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- 23. Analizirati izloženost nasilju djece i mladih s posebnim potrebama, pripadnika nacionalnih manjina i drugih rizičnih skupina u redovnim i specijaliziranim odgojno-obrazovnim ustanovama i domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju i domovima za djecu s posebnim potrebama.**

Rok: 30. rujan 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ured za nacionalne manjine, Savjet za nacionalne manjine, Ured za ljudska prava, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom, odgojno-

obrazovne ustanove i domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domovi za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju i domovi za djecu s posebnim potrebama.

24. U domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju intenzivirati individualni rad uz utvrđivanje potreba svakog korisnika.

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, domovi za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju.

25. Djecu i mlade u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domovima za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju i domovima za djecu s posebnim potrebama osigurati od ozljeda te plaćati policu osiguranja za tu namjenu.

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

26. Ustrojiti dnevne centre za poludnevni i dnevni stručni tretman u lokalnoj sredini te povećati broj stambenih zajednica za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju.

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, domovi za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva.

27. Normativno omogućiti organizacijama civilnog društva, vjerskim zajednicama i drugim pravnim i fizičkim osobama obavljanje djelatnosti i pružanja usluga socijalne skrbi u odnosu na djecu i mlade s poremećajima u ponašanju (dnevni i poludnevni boravak, produženi stručni tretman, prihvatna stanica i sl.).

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave, organizacije civilnog društva.

28. Pojačati aktivnosti policije za povećanje sigurnosti u školama sukladno Planu mjera za povećanje sigurnosti u zonama odgojno-obrazovnih ustanova i načina postupanja na njihovoj provedbi.

Rok: 30. svibanj 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

29. Poboljšati sigurnost odgojno-obrazovnih ustanova kroz provedbu Strategije djelovanja policije u zajednici.

Rok: 30. svibanj 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

30. Izraditi analizu broja i osposobljenosti djelatnika policije za rad na suzbijanju pojave nasilja među djecom i mladima s prijedlogom potrebnih mjera.

Rok: 30. svibanj 2004. godine i kontinuirano

Nositelj: Ministarstvo unutarnjih poslova.

31. Pojačati aktivnost policijskih službenika u detektiranju stanja i pojava štetnih za odgoj i razvitak djece i mladih te obavještavati javnost i ukazivati na sredine, rizična mjesta i događaje koji nepovoljno utječu na sigurnost djece i mladih.

Rok: 30. svibanj 2004. godine i kontinuirano

Nositelj: Ministarstvo unutarnjih poslova.

32. Izraditi analizu primjene odredbi o zabrani točenja i prodaje alkoholnih pića i duhanskih proizvoda maloljetnim osobama, odredbi o zabrani noćnih izlazaka u vremenu od 23 do 5 sati djece mlađe od 16 godina, bez pratnje roditelja ili druge odrasle osobe, te pooštriti sankcije za kršenje ovih odredbi.

Rok: 30. svibanj 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova, Državni inspektorat.

- 33. Predložiti izmjene zakona s ciljem snižavanja dobne granice kaznene odgovornosti za izricanje maloljetničkog zatvora za počinitelje najtežih kaznenih djela ili za učestalo ponavljanje kaznenih djela.**

Rok: 30. rujan 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova.

- 34. Izvršiti pripremne radnje u pravosuđu radi provedbe odredbi Obiteljskog zakona čija primjena prelazi iz nadležnosti centara za socijalnu skrb u nadležnost sudova.**

Rok: 1. rujan 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.

- 35. Uputiti u zakonsku proceduru Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršajima.**

Rok: do kraja 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo pravosuđa.

- 36. Izvršiti analizu svih propisa koji se odnose na sprječavanje nasilja među djecom i mladima s ciljem predlaganja i usvajanja njihovih izmjena i dopuna.**

Rok: do kraja 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

- 37. Izvršiti evaluaciju provedbe mjera iz nacionalnih politika, programa i strategija koje se odnose na afirmaciju prava djece, mladih i obitelji.**

Rok: do kraja 2004. godine

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ured za ljudska prava, Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, organizacije civilnog društva, jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave.

38. Donijeti Nacionalnu strategiju za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih.

Rok: 30. rujan 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih.

39. Propise o Hrvatskoj radioteleviziji dopuniti sankcijama za nepridržavanje programskih smjernica prema kojima je zabranjeno objavljivati priloge nemoralnog i pornografskog sadržaja, poticanja i veličanja nasilja i kriminala, netolerancije i drugih sadržaja koji štete tjelesnom, društvenom ili moralnom razvoju djece i mladih te je zabranjeno stavljati ih na raspored u vrijeme kada je vjerojatno da će ih gledati djeca i mladi. Propise o medijima dopuniti odredbama kojima se štite prava i interesi djece i mladih te propisati sankcije za nepoštivanje tih odredbi.

Rok: do kraja 2004. godine

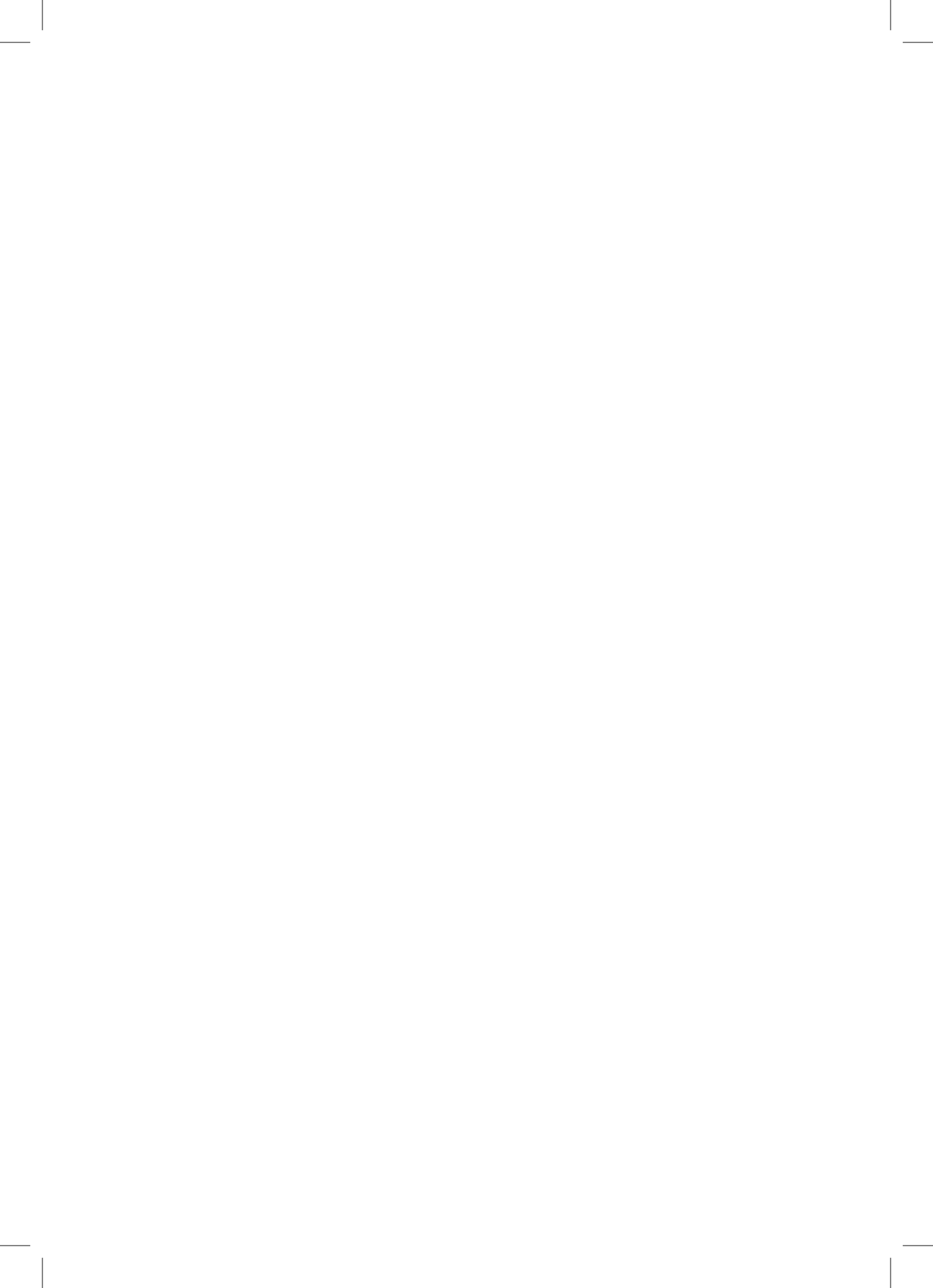
Nositelji: Ministarstvo kulture, Hrvatska radiotelevizija, mediji, organizacije civilnog društva.

40. Omogućiti djeci i mladima sudjelovanje u kreiranju emisija na Hrvatskoj radioteleviziji na temu promicanja pozitivnih vrijednosti, afirmacije ljudskih prava, tolerancije, nenasilja i drugih sadržaja po izboru djece i mladih.

Rok: do kraja 2004. godine i kontinuirano

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo kulture, Hrvatska radiotelevizija, mediji, organizacije civilnog društva.

**PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA
MEĐU DJECOM I MLADIMA**

Predgovor

Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima prihvaćen je Zaključkom Koordinacije za društvene djelatnosti i ljudska prava Vlade Republike Hrvatske 12. listopada 2004. Protokol se temelji na sadržaju i obvezama propisanim Programom aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima Vlade Republike Hrvatske od 25. veljače 2004. i predstavlja njegov sastavni dio.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima sadrži općeprihvaćenu definiciju nasilja među djecom i mladima, dakle pobliže označuje oblike ponašanja među djecom i mladima koji predstavljaju nasilje, te ujedno vrlo detaljno propisuje obveze nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika (odgojno-obrazovnih ustanova, centara za socijalnu skrb, djelatnika policije) u postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, kao i način i sadržaj njihove međusobne suradnje, a njegova je izrada rezultat zajedničkog rada i doprinosa Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstva obrazovanja i športa, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva pravosuđa, Ureda za ljudska prava, Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga te Ureda pravobraniteljice za djecu.

Značaj je Protokola o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima prije svega u jasnoći definicije koja utvrđuje koji se oblici ponašanja među djecom i mladima smatraju nasiljem. Njegova se posebna vrijednost ogleda i u jasno i precizno propisanim obvezama pojedinih čimbenika u načinu, vrsti i opsegu njihova postupanja u slučaju vršnjačkog nasilja, što će bez sumnje ukloniti i izbrisati različite dvojbe koje su se dosad javljale i u svezi s pojmom, i u svezi s primjerenim postupanjem, a koje predstavlja odgovor na pojavu nasilja među djecom i mladima, te će u tom smislu biti vrijedan i značajan vodič i pomoć stručnjacima i nadležnim tijelima u zaštiti djece od vršnjačkog nasilja.

PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA

SADRŽAJ:

UVOD

- 1. DEFINICIJA NASILJA**
- 2. OBVEZE NADLEŽNIH DRŽAVNIH TIJELA**
 - A / Odgojno-obrazovne institucije**
 - B / Centri za socijalnu skrb**
 - C / Policijske uprave – policijske postaje**
- 3. OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SURADNJE**
- 4. OSTALE AKTIVNOSTI I OBVEZE**

UVOD

Ovaj Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (u daljnjem tekstu: Protokol) temelji se na sadržaju i obvezama propisanim Programom aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima kojeg je donijela Vlada Republike Hrvatske dana 25. veljače 2004. godine (u daljnjem tekstu: Program aktivnosti) i čini njegov sastavni dio, a sadrži:

- **općeprihvaćenu definiciju nasilja;**
- **obveze nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika;**
- **oblike, način i sadržaj suradnje između nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika**
- **ostale aktivnosti i obveze.**

1. DEFINICIJA NASILJA

Nasiljem među djecom i mladima smatra se svako namjerno fizičko ili psihičko nasilno ponašanje usmjereno prema djeci¹ i mladima² od strane njihovih vršnjaka³ učinjeno s ciljem povrjeđivanja, a koje se, neovisno o mjestu izvršenja, može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenskom trajanju⁴ i koje uključuje ponavljanje istog obrasca i održava neravnopravan odnos snaga (jači protiv slabijih ili grupa protiv pojedinca).

Nasiljem među djecom i mladima smatra se osobito:

- namjerno uzrokovani fizički napad u bilo kojem obliku, primjerice udaranje, guranje, gađanje, šamaranje, čupanje, zaključavanje, napad različitim predmetima, pljuvanje i slično bez obzira je li kod napadnutog djeteta nastupila tjelesna povreda,
- psihičko i emocionalno nasilje prouzročeno opetovanim ili trajnim negativnim postupcima od strane jednog djeteta ili više djece⁵. Negativni postupci su: ogovaranje, nazivanje pogrdnim imenima, ismijavanje, zastrašivanje, izrugivanje, namjerno zanemarivanje i isključivanje iz skupine kojoj pripada ili isključivanje i zabranjivanje sudjelovanja u različitim aktivnostima s ciljem nanošenja patnje ili boli, širenje glasina s ciljem izolacije djeteta od ostalih učenika, oduzimanje stvari ili novaca,

¹ Prema Konvenciji o pravima djeteta iz 1989. godine dijete označava svaku osobu mlađu od osamnaest godina osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije.

² Prema Zakonu o sudovima za mladež (Narodne novine br. 111/97., 12/02.) maloljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, a mlađi punoljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila osamnaest, a nije navršila dvadeset i jednu godinu života. Sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine br. 73/97., 27/01., 59/01., 82/01, 103/03) mlađa punoljetna osoba je osoba do navršene 21. godine života.

³ Termin vršnjaci odnosi se na široki raspon kategorija djece i mladih (objašnjeno u fusnotama 1 i 2).

⁴ *Nasilništvo* podrazumijeva 6 definirajućih činitelja: namjera da se nanese ozljeda ili šteta; intenzitet i trajanje; moć nasilnika; ranjivost žrtve; manjak podrške; posljedice. *Normalni sukob vršnjaka* ima sljedeća obilježja: ne postoje elementi navedeni za nasilništvo; djeca ne inzistiraju da mora biti po njihovom po svaku cijenu; mogu dati razloge zašto su u sukobu; ispričaju se ili prihvate rješenje da nitko nije pobijedio; slobodno pregovaraju da bi zadovoljili svoje potrebe; mogu promijeniti temu i otići iz situacije.

⁵ Olweus 1986. i 1991. godine: Nasilničko ponašanje djece (*bullying*) razlikuje se od jednokratnih incidenata i dječjih svađa ili tučnjava, jer se radi o ponašanju koje obilježava agresivno ponašanje kojim se namjerno nekome čini zlo, ponavljanje tijekom određenog vremena, neravnopravan odnos snaga (jači protiv slabijeg ili gupa protiv pojedinca).

Nasilje i zlostavljanje uključuje različita ponašanja: verbalno (dobacivanje, izrugivanje, omalovažavanje, prijetnje), socijalno (izbjegavanje, ignoriranje, isključivanje iz aktivnosti, ogovaranje i širenje zlobnih tračeva), psihološko (oštećivanje imovine, krađa i bacanje stvari, prijeteći pogledi, praćenje) i tjelesno (guranje, rušenje, udarci).

uništavanje ili oštećivanje djetetovih stvari, ponižavanje, naređivanje ili zahtijevanje poslušnosti ili na drugi način dovođenje djeteta u podređeni položaj, kao i sva druga ponašanja koje je počinilo dijete i mlada osoba (unutar kojih i spolno uznemiravanje i zlostavljanje) kojima se drugom djetetu namjerno nanosi fizička i duševna bol ili sramota.

2. OBVEZE NADLEŽNIH DRŽAVNIH TIJELA

A / ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju među djecom imenovana stručna osoba za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili osoba koja je u slučaju njezine odsutnosti zamjenjuje, dužna je:

- odmah poduzeti sve mjere da se zaustavi i prekine aktualno nasilno postupanje prema djetetu, a u slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih djelatnika odgojno-obrazovne ustanove ili po potrebi pozvati djelatnike policije;
- ukoliko je dijete povrijeđeno u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti ili posumnjati da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne liječničke pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju djeteta, prepratiti ili osigurati prepratu djeteta od strane stručne osobe liječniku, te sačekati liječnikovu preporuku o daljnjem postupanju i dolazak djetetovih roditelja ili zakonskih zastupnika;
- odmah po prijavljenom nasilju o tome obavijestiti roditelje djeteta ili zakonske zastupnike, te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima koje je do tada doznala i izvijestiti ih o aktivnostima koje će se poduzeti;
- po prijavi, odnosno dojavi nasilja odmah obaviti razgovor s djetetom koje je žrtva nasilja, a u slučaju da je postojala liječnička intervencija, uz dogovor s liječnikom, čim to bude moguće. Ovi razgovori s djetetom obavljaju se uvijek u nazočnosti nekog od stručnih djelatnika odgojno-obrazovne ustanove, a na način da se postupa posebno brižljivo, poštujući djetetovo dostojanstvo i pružajući mu potporu;
- roditeljima ili zakonskim zastupnicima djeteta koje je žrtva vršnjačkog nasilja dati obavijesti o mogućim oblicima savjetodavne i stručne pomoći djetetu u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje, a s ciljem potpore i osnaživanja djeteta te prorade traumatskog doživljaja;
- obaviti razgovor s drugom djecom ili odraslim osobama koje imaju spoznaju o učinjenom nasilju te utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja;

- ukoliko se radi o osobito teškom obliku, intenzitetu ili dužem vremenskom trajanju nasilja, koje može izazvati traumu i kod druge djece, koja su svjedočila nasilju, savjetovati se s nadležnom stručnom osobom ili službom poradi pomoći djeci, svjedocima nasilja;
- što žurnije obaviti razgovor s djetetom koje je počinilo nasilje uz nazočnost stručne osobe, ukazati djetetu na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, te ga savjetovati i poticati na promjenu takvog ponašanja, a tijekom razgovora posebno obratiti pozornost navodi li dijete neke okolnosti koje bi ukazivale da je dijete žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj obitelji ili izvan nje, u kojem slučaju će se odmah izvijestiti centar za socijalnu skrb, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kažnjive radnje izvijestiti policiju ili nadležno državno odvjetništvo, a odgojno-obrazovna ustanova će poduzeti sve mjere za pomirenje djece i za stvaranje tolerantnog, prijateljskog ponašanja u odgojno-obrazovnoj ustanovi;
- pozvati roditelje ili zakonske zastupnike djeteta koje je počinilo nasilje, upoznati ih s događajem, kao i s neprihvatljivošću i štetnošću takvog ponašanja, savjetovati ih s ciljem promjene takvog ponašanja djeteta, te ih pozvati na uključivanje u savjetovanje ili stručnu pomoć unutar škole ili izvan nje (centri za socijalnu skrb, poliklinike za zaštitu djece, obiteljska savjetovališta i slično) i izvijestiti ih o obvezi odgojno-obrazovne ustanove da slučaj prijavi nadležnom centru za socijalnu skrb, Uredima državne uprave u županijama (Službama za društvene djelatnosti i/ili Gradskom uredu za obrazovanje i šport Grada Zagreba), policiji ili nadležnom državnom odvjetništvu;
- o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama te svojim opažanjima sačiniti službene bilješke, kao i voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka koje će se dostaviti na zahtjev drugim nadležnim tijelima.

B / CENTRI ZA SOCIJALNU SKRB

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju među djecom, koja je upućena od strane odgojno-obrazovne ustanove, domova za skrb o djeci, policije, državnog odvjetništva, djeteta, njegovog roditelja, zakonskog zastupnika ili neke treće osobe, imenovana stručna osoba za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja među djecom i mladima u centru za socijalnu skrb ili osoba koja je u slučaju njezine odsutnosti zamjenjuje, dužna je :

- po primitku prijave ili obavijesti žurno ispitati slučaj te pribaviti podatke o svim okolnostima, naročito o obliku, intenzitetu, težini i vremenskom trajanju nasilja, kao i sve podatke o obiteljskim i drugim prilikama djeteta koje je počinitelj nasilja;

- što žurnije pozvati roditelje ili zakonske zastupnike djeteta koje je počinilo nasilje i na primjeren način obaviti razgovor poradi stjecanja uvida u obiteljske i druge prilike djeteta, a tijekom razgovora nastojati doznati je li dijete bilo izvrgnuto bilo kojem obliku nasilja ili zanemarivanja u svojoj obitelji ili izvan nje;
- radi zaštite djetetovih prava i radi što žurnijeg otklanjanja uvjeta koji pridonose nasilnom ponašanju djeteta, izreći primjerene mjere obiteljskoppravne zaštite;
- u slučaju sumnje na zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta od strane roditelja ili zakonskih zastupnika, podnijeti prekršajne, odnosno kaznene prijave;
- upoznati roditelje, odnosno zakonske zastupnike djeteta počinitelja nasilja s neprihvatljivošću i štetnošću takvog ponašanja i izvijestiti ih o nadležnostima centra za socijalnu skrb za zaštitu prava i interesa djeteta;
- preporučiti i obvezati roditelje, odnosno zakonske zastupnike djeteta počinitelja nasilja na uključivanje u savjetovanje ili stručnu pomoć pri centru za socijalnu skrb ili pri drugoj odgovarajućoj ustanovi, odnosno njihovim službama i u slučaju potrebe obvezati ih na uključivanje djeteta u primjerene oblike psihosocijalne pomoći, te ih nadzirati u izvršavanju zadane obveze;
- redovito nadzirati preporučeno postupanje roditelja prema djetetu, te obaviti odgovarajuće provjere i izvide, kao i pratiti djetetovo ponašanje u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili u drugoj sredini gdje boravi, a posebice pratiti je li dijete i dalje nasilno, kako bi se poduzele primjerene mjere obiteljskoppravne zaštite djeteta;
- o svakoj zaprimljenoj prijavi, odnosno obavijesti o nasilju među djecom i mladima voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka, te evidentirati i bilježiti svako postupanje centra za socijalnu skrb.

C / POLICIJSKE UPRAVE – POLICIJSKE POSTAJE

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju među djecom, koja je upućena od strane odgojno-obrazovne ustanove, domova za skrb o djeci, centra za socijalnu skrb, djeteta, njegovog roditelja, zakonskog zastupnika ili neke treće osobe, imenovana stručna osoba za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja među djecom i mladima u policijskoj postaji ili osoba koja je u slučaju njezine odsutnosti zamjenjuje, dužna je:

- žurno uputiti na mjesto događaja specijaliziranog policijskog službenika za maloljetničku delinkvenciju, a iznimno drugog policijskog službenika, radi poduzimanja nužnih i neodgodivih mjera i radnji, ako zbog okolnosti ne može postupati specijalizirani službenik, utvrditi sve

činjenice i okolnosti vezane uz prijavu, odnosno dojavu, te poduzeti sve potrebne radnje s ciljem pružanja pomoći žrtvi radi sprječavanja nastavljanja nasilja, kao i zdravstvenog zbrinjavanja žrtve;

- pribaviti podatke potrebne za razjašnjavanje slučaja, te utvrditi eventualno postojanje elemenata kažnjive radnje i identificirati počinitelja;
- u slučajevima intervencije policijskih djelatnika, kada se utvrdi postojanje osnovane sumnje da je počinjen prekršaj ili kazneno djelo, policijski djelatnici postupit će sukladno propisima iz svoje nadležnosti;
- provesti kriminalističku obradu maloljetnih počinitelja nasilja u nazočnosti roditelja ili zakonskih zastupnika, a u slučaju njihove nedostupnosti, u nazočnosti djelatnika službe socijalne skrbi;
- sukladno važećim propisima provesti žurne istražne radnje te, ovisno o okolnostima slučaja, podnijeti kaznenu prijavu nadležnom državnom odvjetniku za mladež, odnosno podnijeti zahtjev za pokretanjem prekršajnog postupka uz prijedlog za izricanje primjerenih zaštitnih mjera;
- o zaprimljenoj prijavi, odnosno dojavi o nasilju među djecom i mladima obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb radi poduzimanja mjera obiteljsko-pravne zaštite;
- voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka o slučajevima prijave ili obavijesti o nasilju među djecom i mladima.

3. OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SURADNJE

Provođenje Programa aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima, kao i ovog Protokola pretpostavlja što žurniju uspostavu suradnje nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u sprječavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja među djecom i mladima (odgojno-obrazovne ustanove, domovi za skrb o djeci, centri za socijalnu skrb, policijske postaje, zdravstvene ustanove, državna odvjetništva i jedinice lokalne i područne /regionalne/ samouprave).

Obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u sprječavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja među djecom i mladima u poduzimanju mjera i aktivnosti usmjerenih prema sprječavanju i suzbijanju nasilja jesu:

- u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održavati redovite sastanke predstavnika nadležnih tijela, odnosno stručnih osoba za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja, te uspostaviti

učinkovite načine suradnje i razmjene značajnih podataka, kako u pogledu pojedinih slučajeva nasilja, tako i o postignućima u rješavanju problema nasilja među djecom i mladima;

- u slučaju prijave ili obavijesti o nasilju osigurati drugom nadležnom tijelu odgovarajuće podatke o slučaju i postupanju radi potpunog uvida u poduzete aktivnosti s ciljem sveobuhvatne zaštite djeteta;
- uspostaviti suradnju i razmjenu podataka s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u cilju razmjene iskustava i stvaranja "dobre prakse";
- uspostaviti suradnju s drugim čimbenicima koji bi u konkretnom slučaju mogli pomoći, primjerice s nevladinim organizacijama, vjerskim zajednicama, obiteljskim savjetovalištim, te stručnjacima koji se bave problematikom vršnjačkog nasilja;
- izraditi posebne i prilagođene planove postupanja u slučaju nasilja među djecom i mladima uvažavajući posebnosti pojedinih sredina;
- uspostaviti suradnju s nadležnim zdravstvenim ustanovama i liječnicima školske medicine.

4. OSTALE AKTIVNOSTI I OBVEZE

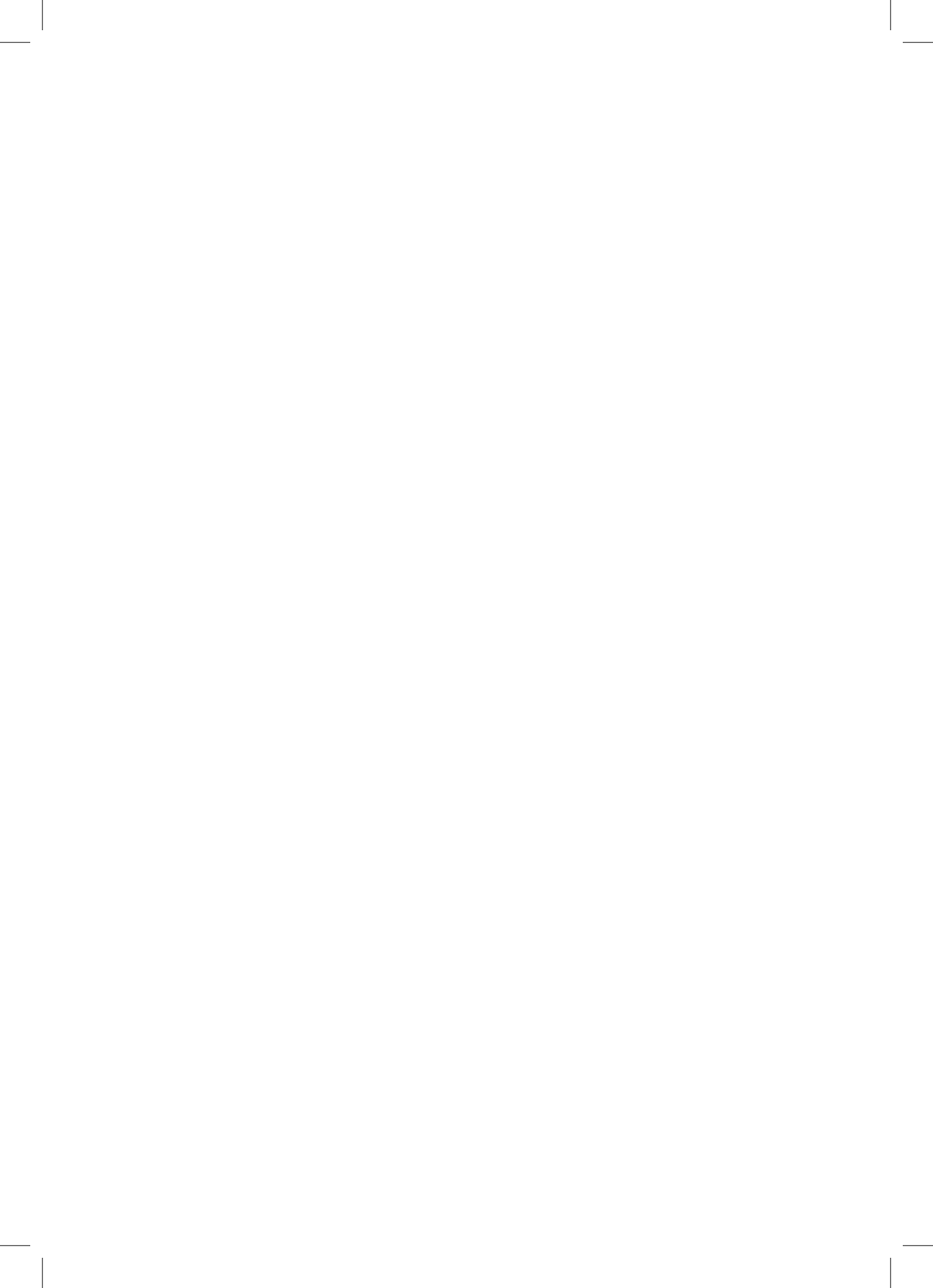
Sukladno Programu aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima nužno je o problemu nasilja među djecom i mladima redovito izvješćivati roditelje i djecu te ih poticati da prijavljuju nasilje, a tijekom nastavnih i izvannastavnih aktivnosti promicati modele nenasilne komunikacije, međusobne tolerancije i uvažavanja, organiziranjem tribina, roditeljskih sastanaka, satova razredne zajednice, učeničkih priredbi, objavama na oglasnoj ploči odgojno-obrazovnih ustanova ili na drugi primjereni način.

U sve aktivnosti vezane uz sprječavanje nasilja među djecom nužno je uključiti djecu i mlade te roditelje, zakonske zastupnike, odgojno-obrazovne djelatnike i ostale stručne osobe kao aktivne sudionike i partnere, kako bi se dugoročno promicala načela nenasilja, kao preduvjeta kvalitetnog i sigurnog odrastanja djece.

Primjereno postupanje vezano uz problematiku vršnjačkog nasilja zahtijeva aktivnu suradnju te jednakovrijedan doprinos svih državnih tijela, budući da se prepuštanje tereta odgovornosti i postupanja samo jednom čimbeniku (primjerice samo školi, policijskoj postaji, domu za skrb o djeci ili centru za socijalnu skrb) u znatnom broju slučajeva može definirati dugoročno potpuno neučinkovitim, te je stoga navedena suradnja preduvjet sveobuhvatne i kvalitetne zaštite djece.

**PROGRAM OF ACTIVITIES FOR PREVENTION
OF VIOLENCE AMONG CHILDREN AND YOUTH**

Foreword

Various forms of violence among children and youth we have witnessed, which have most intensively occurred in homes for children with behavioural disorders within the social welfare systems, as well as outside them, have pinpointed some increasingly severe forms and increasing number of manifested forms of violence among children, which immediately urged for prompt and decisive activities and measures to be taken by all competent authorities.

In that sense, the Coordination of the Government of the Republic of Croatia for Social Activities and Human Rights, by its Conclusion adopted on 30th January 2004, gave the obligation to the Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, the Ministry of Science, Education and Sports, the Ministry of Health and Social Welfare, the Ministry of Justice, the Ministry of the Interior, the Drug Abuse Prevention Bureau and the Human Rights Office to draft concrete and feasible proposals regarding prevention of violence among children and youth. At the same time, the Office of the Ombudsman for Children was encouraged to take part in the aforementioned activities.

Based on the proposal by all competent authorities and the Office of the Ombudsman for Children, the Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity drafted a consolidated and coordinated proposal of the program of activities, after which the Program of Activities for Prevention of Violence among Children and Youth was adopted by the Conclusion of the Government of the Republic of Croatia on 25th February 2004.

The Program of Activities for Prevention of Violence among Children and Youth features a series of short-term and long-term measures, including carriers designated to realize these measures the implementation of which is required to be systematically and constantly monitored, which has been done since then. The purpose of the Program is raising the awareness of experts, parents, children and youth regarding the problem of violence among children and youth, establishing systematic solutions for prevention of violence among children and youth, as well as alleviating and eliminating the consequences of violence.

By adopting the Program of Activities for Prevention of Violence among Children and Youth, the Republic of Croatia has shown a serious intent and will, at the highest state level, to deal with the problem of peer violence, and its effective treatment, all with the aim to ensure the right to protection against any form of abuse or violence for every child.

PROGRAM OF ACTIVITIES FOR PREVENTION OF VIOLENCE AMONG CHILDREN AND YOUTH

1. INTRODUCTION

Violence among children and youth in the Republic of Croatia has not been systematically and comprehensively researched or monitored up till now.

In 2003, the Polyclinic for Protection of Children of the City of Zagreb conducted a study on violence among primary school children. The research encompassed 25 primary schools in 13 cities of the Republic of Croatia (Zagreb, Osijek, Vukovar, Varaždin, Split, Zadar, Šibenik, Drniš, Rijeka, Poreč, Petrinja, Sisak, Bregana). The results reveal that over 20% of children are abused two to three times a month or more often.

Research in the European countries show that up to 15% of children continually suffer violence.

The experience of the countries that have conducted research on the problem of violence among children and youth, and which have also implemented preventive and intervening programs, shows that the latter are more effective when they systematically encompass and include competent state institutions and other subjects working with children and protection of children's rights.

Violence among children and youth in terms of this program is any kind of direct (intentional or deliberate) physically or psychologically aggressive behavior directed towards children and youth by their peers (with the intention to harm), which can vary in gravity, intensity and duration. Violence means hitting, slapping, shoving, pulling hair, taking money or things away, mocking of any sort, calling derogatory names, exclusion from a group and similar forms of behavior. The target group of the Program are children and youth under 21 years of age, included in all systems or forms of state care.

Forms of violence among children and youth, which experts and broader public face in Croatia, show an increase in more serious forms of violence. This is particularly true for educational institutions for children and youth with behavioral disorders within the social welfare system, and demands a quick and decisive action of all competent authorities. Therefore, the Coordination for Social Activities and Human Rights of the Government of the Republic of Croatia issued a Conclusion for drawing up a Program of Activities for the Prevention of Violence Among Children and Youth (hereinafter: the Program).

The Program includes short-term and long-term measures, which will be systematically and continually monitored. On the basis of the screening results, i.e. evaluation of the Program, appropriate amendments will be made. The implementation and coordination of the measures from the Program will be entrusted to the Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational solidarity.

The implementation of the Program will be conducted with the resources of competent state bodies within the scope of their regular activities.

2. PROGRAM PURPOSE AND GOALS

The purpose of the Program is to sensitize experts, parents, children and youth to the problem of violence among children and youth; to provide a systematic solution for the prevention of the instances of violence among children and youth as well as to alleviate and eliminate its consequences.

The goals of the Program are:

- prevention of new cases of violence among children and youth
- education of professionals working with children and youth
- sensitizing parents, children and youth to the problem of violence among children and youth
- providing systematic assistance to children and youth victims of violence
- scientific monitoring of instances of violence among children and youth.

The carriers in charge of the implementation of a particular measure can include other state bodies, i.e. other participants deemed to be relevant contributors to the successful implementation of the Program.

3. MEASURES FOR PREVENTION OF VIOLENCE AMONG CHILDREN AND YOUTH

3.1. SHORT-TERM MEASURES

Short-term measures are immediate responses to the issue of violence among children and youth.

The timeframe for the implementation of the short-term measures is 1st May 2004.

- 1. To make an analysis of beneficiaries' characteristics, placed in homes for children and youth with behavioral disorders (according to age, gender, legal foundation for placement and other psychosocial characteristics of a beneficiary); to draw a layout of the current state of the facilities, equipment, personnel, financial investments in homes for children and youth with behavioral disorders with proposals for improvement measures and more adequate network of homes. The analysis will be discussed by the Coordination for Social Activities of the Government of the Republic of Croatia.**

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity.

- 2. To harmonize the number and type of experts to work in homes for children and youth with behavioral disorders with norms set by the social welfare system, and until the final harmonization to employ immediately in 10 homes 25 professionals, i.e. social pedagogues and psychologists, according to the plan of the competent ministry.**

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity.

- 3. To determine the necessary number of external associates, primarily psychiatrists, and their minimum weekly working hours in homes for children without adequate parental care and in homes for children and youth with behavioral disorders, as well as to establish institutions or departments inside the institutions for youth with multiple disorders.**

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity.

- 4. To examine the number and forms of violent instances among beneficiaries of homes for children without adequate parental care and homes for children and youth with behavioral disorders by applying psycho-diagnostic instruments, and to report to the Government of the Republic of Croatia on the findings upon the completed research.**

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, educational institutions for social workers and educational staff, homes for children without adequate parental care, homes for children and youth with behavioral disorders.

- 5. To examine the number and forms of violent instances among children and youth in educational institutions as well as the types of programs concerned with the problem of violence among children and youth implemented in these institutions, and to evaluate them.**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, educational institutions.

- 6. To operationalize the implementation of the project “Promotion of Positive Values against Violence”, initiated in 2003 by the ministry competent for education, and to determine the possibilities of schools in cooperation with local communities to allow primary and secondary school students to use school and other local community’s facilities during school breaks and every day until 10 p.m. (gyms, school libraries, cultural centers, libraries, playgrounds, etc.)**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Culture, educational institutions, local and regional self-administration units.

- 7. To require that educational institutions, social welfare centers and police stations appoint experts for the coordination of activities relating to the problem of violence in institutions and to initiate training programs. To introduce the appointed coordinator to children, youth, parents, teachers and other participants of the Program cooperating with educational institutions and social welfare centers.**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans’ Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of the Interior, educational institutions, social welfare centers, police stations.

- 8. To identify a visible and accessible place (bulletin board, video-wall, display, etc.) with a prominent note defining that this is a “zero tolerance place for violence” (information and materials referring to the problem of violence, activities, survey results, etc.) in every educational institution, gym, playground, public transportation vehicles and other places where children and youth gather.**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans’ Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, local and regional self-administration units, educational institutions.

- 9. To install “confidentiality boxes” in every educational institution, home for children without adequate parental care and home for children and youth with behavioral disorders, in which children and parents can report violence instances, propose solutions, and to invite children and parents to report violence.**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans’ Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, educational institutions.

- 10. To draft the plan of procedures in educational institutions in cases of violence among children and youth and in other crisis situations.**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, educational institutions, local and regional self-administration units.

- 11. To support and monitor the UNICEF program in Croatia “School Without Violence” and other civil society organizations’ programs dedicated to prevention of violence among children and youth.**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans’ Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, civil society organizations.

- 12. To invite and include popular, prominent sportsmen, singers, actors, artists, and other publicly acknowledged individuals to address children and youth in public condemning violence among children. To make a TV video and other promotional materials with the purpose of differentiating martial arts and sports from brutal violence, and preventing all forms of violence among children and youth.**

Carriers: Ministry of Family, Veterans’ Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Culture, the media, sports clubs, theatres, and other cultural and art institutions.

- 13. To organize groups (teams) of educated professionals to act in urgent and crisis situations.**

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans’ Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, civil society organizations.

14. To conduct an implementation analysis of the Act on Prevention of Riots at Sports' Events in relation to the target group of this Program.

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of the Interior, Ministry of Science, Education and Sports.

3.2. LONG-TERM MEASURES

Long-term measures imply implementation over an extended period of time, amendments to existing regulations or continuous implementation.

1. To adopt Rules of Procedure in Cases of Violence among Children and Youth, which will include:

- a definition of violence generally accepted by competent state bodies and other authorities participating in the prevention, detection and combating violence
- responsibilities of competent state bodies and other authorities participating in the prevention, detection and combating violence
- forms, means and content of cooperation among competent state bodies and other authorities participating in the prevention, detection and combating violence.

Timeframe: 30th September 2004

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of the Interior, Ministry of Justice, Office for Human Rights, Office of the Ombudsman for Children, Office for Prevention of Drug Abuse, local and regional self-administration units, Office for Gender Equality.

2. To include expert and advisory bodies of the Government of the Republic of Croatia (Council for Children, Youth Council, Committee of the Government of the Republic of Croatia for the Prevention of Behavioral Disorders of Children and Youth, Council of the Republic of Croatia for Persons with Disabilities, Council for Prevention of Drug Abuse) in the implementation of the Program.

Timeframe: 30th September 2004

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, Office for Prevention of Drug Abuse, Office for Gender Equality.

- 3. To conduct an analysis of regulations concerning the educational, sports, family protection, criminal and legal protection, health care and social welfare systems in relation to the problem of violence among children and youth and to propose amendments where appropriate.**

Timeframe: 30th September 2004

Carriers: Ministry of Justice, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of the Interior, Ministry of Science, Education and Sports.

- 4. To keep uniform records of reports and identified forms of violence among children and youth in all educational institutions, homes for children without adequate parental care and homes for children and youth with behavioral disorders.**

Timeframe: 30th June 2004

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of the Interior, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity.

- 5. To initiate and support topics and thematic programs in public media about models of non-violent resolution of conflicts, tolerance, acceptance of differences, and the importance of respecting other people's rights.**

Timeframe: 30th June 2004 and onward

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Office of the Ombudsman for Children, Office for Human Rights, Office for National Minorities, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Science, Education and Sports, Office for Prevention of Drug Abuse, Ministry of the Interior, Ministry of Justice, media.

- 6. To organize the implementation of education on human rights in all kinds of educational institutions and social welfare institutions, and to coordinate the activities of civil society organizations concerning human rights directed to children and youth.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Office for Human Rights, Office of the Government of the Republic of Croatia for NGOs, Council for Civil Society Development, National Foundation for Civil Society Development, Office for National Minorities, Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational

Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, educational institutions, social welfare centers, civil society organizations.

- 7. To initiate and support programs of preventive professional social and pedagogic work directed to the students with risk behavior and their families conducted by expert teams in educational institutions in cooperation with social welfare centers.**

Timeframe: 30th June 2004 and onward

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, educational institutions, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, social welfare centers, media, civil society organizations.

- 8. To ensure professional assistance and financial resources for NGOs and other expert organizations concerned with the issue of violence, and to evaluate and control the implementation of projects and programs. In 2004, priority in allocation of resources should be given to organizations implementing projects and programs for the prevention of violence among children and youth, non-violent resolutions of conflicts and prevention of behavioral disorders among children and youth.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, Office of the Government of the Republic of Croatia for Cooperation with NGOs, Council for Civil Society Development, National Foundation for Civil Society Development, local and regional self-administration units.

- 9. To make and disseminate written and other materials for children and youth, parents, educational staff and other subjects whose activities are directly or indirectly related to children and youth referring to the prevention of violence and promoting non-violent resolutions of conflicts among children and youth.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of the Interior, UNICEF, civil society organizations.

- 10. To educate teachers, principals, expert assistants, social and healthcare staff, judges, state attorneys, and internal security and police staff working with children, youth and their families, on multidisciplinary and multisectoral**

level, through target seminars, workshops and other forms of advanced training.

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Justice, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, Office of the Ombudsman for Children, Ministry of the Interior, scientific and educational institutions, UNICEF, civil society organizations.

- 11. On the basis of positive examples and the experiences of family centers, to initiate the establishment of family centers in counties where there are no such centers.**

Timeframe: until the end of 2004

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, local and regional self-administration units, family centers.

- 12. To entrust local and regional self-administration units with securing adequate facilities for the implementation of the Program for Children's Playrooms and Organized Leisure Time Activities for Children and Youth and participating in their financing accordingly.**

Timeframe: until the end of 2004

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, local and regional self-administration units.

- 13. To employ necessary number and type of expert assistants for work in educational institutions, according to the plan of the competent ministry.**

Timeframe: 30th September 2004 and onward

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, educational institutions, local and regional self-administration units.

- 14. To commit primary school children to participate in at least two extracurricular activities, including organized activities children attend outside school, and to organize workshops on non-violent resolutions of conflicts within extracurricular activities.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, educational institutions, local and regional self-administration units.

15. To include themes and courses on violence and other sociopathologic phenomena, and communication skills in higher education institutions curricula for students in areas of education, health, social welfare, justice and police as noncompulsory courses and/or within an appropriate regular study, within the upcoming educational system reform.

Timeframe: 31st December 2004 and onward

Carriers: Ministry of Justice, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of the Interior, Ministry of Science, Education and Sports, scientific and educational institutions.

16. To develop a counseling network for parents, children and youth. Hence, the following steps should be taken:

- by mid 2004, to choose, according to previously defined criteria, 5-10 social welfare centers where pilot projects of counseling will take place;
- to monitor the completion of the tasks of counseling centers by a systematic supervision, evaluation and provision of material resources for professionals' work, including space and equipment;
- to establish until the end of 2005 one counseling center at one social welfare center in all counties.

Timeframe: until the end of 2005 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, family centers, social welfare centers, civil society organizations.

17. To organize as many extracurricular activities as possible, such as: sports' competitions, cultural and art workshops with the goal of promoting positive values – e.g. developing friendship, companionship and partnership along with positive social strengthening. To this end, to structure competitions of schools on the local, regional and state levels in individual and team sports, art and similar, as well as to ensure adequate awards and media coverage of the results.

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Culture, media, local and regional self-administration units, civil society organizations, sport clubs, International Olympic Committee.

18. To educate students about the need and means of providing help to peers victims of violence and disabled peers.

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Council for Children of the Republic of Croatia, Committee of the Government of the Republic of Croatia for Prevention of Behavioral Disorders of Children and Youth, Council of the Republic of Croatia for Persons with Disabilities, Council for Prevention of Drug Abuse, civil society organizations.

19. To introduce group work with children whose development is endangered by inadequate parental care. Therefore, the following steps should be taken:

- to train, by mid 2004, the professionals in the social welfare system for group work with children lacking adequate parental care, who are not cared for outside their home;
- to implement a specially devised and structured program including group work on a specimen of social welfare centers, along with supervision and evaluation;
- to implement, by the end of 2005, group work with children in one tenth of social welfare centers.

Timeframe: until the end of 2005 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, social welfare centers, civil society organizations, local and regional self-administration units.

20. To institutionalize supervision in social welfare systems due to the nature of its tasks. To develop, by mid 2004, programs for introducing supervision for the experts working with children and young persons, and to ensure, by the end of 2004, that professional employees in homes for children and youth with behavioral disorders participate in the supervision.

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, scientific and educational institutions, social welfare centers, homes for children and youth with behavioral disorders, civil society organizations.

21. To review existing norms for work of expert workers in educational

institutions, homes for children without adequate parental care and homes for children and youth with behavioral disorders.

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare, local and regional self-administration units.

- 22. To enable the application and co-financing of the program for prevention of violent behavior and adoption of socialization skills under the title "Little Creative Socialization Groups" and the program "Behavior Modification through Playing" in cooperation with social welfare centers, educational institutions and local and regional self-administration units.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, educational institutions, social welfare centers, local and regional self-administration units.

- 23. To analyze the exposure to violence of disabled children and youth, national minorities and other groups at risk, in regular and specialized educational institutions and homes for children without adequate parental care, homes for children and youth with behavioral disorders and homes for disabled children.**

Timeframe: 30th September 2004

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Office for National Minorities, Council for National Minorities, Office for Human Rights, Committee of the Government of the Republic of Croatia for Persons with Disabilities, educational institutions, social welfare centers, homes for children without adequate parental care, homes for children and youth with behavioral disorders, and homes for disabled children.

- 24. To enhance individual work along with establishing the needs of each beneficiary in homes for children and youth with behavioral disorders.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, homes for children and youth with behavioral disorders.

- 25. To insure children and youth in homes for children without adequate parental care, homes for children and youth with behavioral disorders and homes for disabled children, against injury and to finance insurance policies for that purpose.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity

- 26. To establish daily centers for part-time or all-day professional treatment in local communities and to increase the number of housing communities for children and youth with behavioral disorders.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, homes for children and youth with behavioral disorders, local and regional self-administration units, civil society organizations.

- 27. To provide normative foundation to civil society organizations, religious communities and other natural or legal entities to provide social welfare services to children and youth with behavioral disorders (half-time or all-day stay, extended professional treatment, admission centers, etc.).**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, local and regional self-administration units, and civil society organizations.

- 28. To enhance police activity in order to raise security levels in schools in accordance with the Plan of Measures for Raising Security Levels in Zones of Educational Institutions and Rules of Procedure for their Implementation.**

Timeframe: 30th May, 2004 and onward

Carriers: Ministry of the Interior, Ministry of Science, Education and Sports, and local and regional self-administration units.

29. To improve security of educational institutions through the Strategy of Police Action in the Community.

Timeframe: 30th May, 2004 and onward

Carriers: Ministry of the Interior, Ministry of Science, Education and Sports, and local and regional self-administration units.

30. To conduct an analysis of the number and level of training of police officers working on prevention of violence among children and youth, with a proposal of necessary measures.

Timeframe: 30th May 2004 and onward

Carriers: Ministry of the Interior

31. To improve the activity of police officers in detecting situations and occurrences which are harmful to children and youth upbringing and education; to inform the public and to indicate the locations, places of risk and events which are unfavorable to the security of children and youth.

Timeframe: 30th May 2004 and onward

Carriers: Ministry of the Interior

32. To draft an analysis of the implementation of the provisions for the prohibition of alcohol and tobacco products sale to minors, and of the provisions for the prohibition of going out at night between 11 p.m. and 5 a.m. to children under the age of 16, without the company of a parent or other adult person, and to provide stricter sanctions for breaking of these provisions.

Timeframe: 30th May 2004 and onward

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Justice, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of the Interior, State Inspectorate.

33. To propose amendments to laws with the goal of lowering the minimum age limit of criminal responsibility for sentencing detention for juvenile perpetrators of the most serious crimes or for frequently committed offences.

Timeframe: 30th September 2004

Carriers: Ministry of Justice, Ministry of the Interior.

- 34. To perform preparatory activities in the judiciary system for the implementation of the provisions of the Family Act the application of which will not be under the competence of social welfare centers but will be transferred to the competence of the courts.**

Timeframe: 1st September 2004

Carriers: Ministry of Justice, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Health and Social Welfare.

- 35. To forward the Act on Implementation of Criminal Sanctions ruled against Minors Committing Criminal Offences and Misdemeanors, into legal procedure.**

Timeframe: until the end of 2004

Carriers: Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Justice.

- 36. To conduct an analysis of all regulations referring to the prevention of violence among children and youth with the goal of proposing and accepting amendments.**

Timeframe: until the end of 2004

Carriers: Ministry of Justice, Ministry of the Interior, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports.

- 37. To evaluate the implementation of measures proposed in national policies, programs and strategies concerning the promotion of the rights of children, youth and family.**

Timeframe: until the end of 2004

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Health and Social Welfare, Ministry of the Interior, Ministry of Justice, Office for Human Rights, Office for Prevention of Drug Abuse, civil society organizations, local and regional self-administration units.

- 38. To adopt a National Strategy for the Prevention of Behavioral Disorders of Children and Youth.**

Timeframe: 30th September 2004 and onward

Carriers: Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Committee of the Government of the Republic of Croatia for the Prevention of Behavioral Disorders of Children and Youth.

- 39. To amend regulations pertaining to Croatian Radio Television with sanctions for disregarding program guidelines concerning the prohibition of broadcasting TV materials of immoral and pornographic contents, promoting and glorifying violence and crime, intolerance and other contents harmful to physical, social or moral development of children and youth, and the prohibition of the broadcasting at times when children and youth are most likely to watch them. Regulations concerning the media should be amended with the provisions protecting the rights and interests of children and youth as well as sanctions for disregarding these provisions.**

Timeframe: until the end of 2004

Carriers: Ministry of Culture, Croatian Radio Television, media, civil society organizations.

- 40. To enable children and youth to participate in the creation of programs on Croatian Radio Television concerning the promotion of positive values, promotion of human rights, tolerance, non-violence and other contents chosen by children and youth.**

Timeframe: until the end of 2004 and onward

Carriers: Ministry of Science, Education and Sports, Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, Ministry of Culture, Croatian Radio Television, media, civil society organizations.

**RULES OF PROCEDURE IN CASES OF
VIOLENCE AMONG CHILDREN AND YOUTH**

Foreword

Rules of Procedure in Cases of Violence among Children and Youth were adopted by the Conclusion of the Coordination for Social Activities and Human Rights of the Government of the Republic of Croatia on 12th October 2004, and are based on the contents and obligations stipulated in the Program of Activities for Prevention of Violence among Children and Youth, adopted by the Government of the Republic of Croatia on 25th February 2004, and they represent integral part thereof.

Rules of Procedure in Cases of Violence among Children and Youth include generally accepted definition of violence among children and youth i.e. they define more closely the forms of behaviour among children and youth which represent violence, and also set out the obligations of competent state bodies and other authorities very thoroughly (educational institutions, social welfare centres, police officers) regarding procedures in cases of violence among children and youth, as well as the method and substance of their cooperation and they are the result of joint efforts and contributions made by the Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, the Ministry of Education and Sports, the Ministry of Health and Social Welfare, the Ministry of the Interior, the Ministry of Justice, the Office for Human Rights, the Office for Prevention of Drug Abuse, and the Office of the Ombudsman for Children.

The significance of the Rules of Procedure in Cases of Violence among Children and Youth is mainly noticeable in the clarity of the definition which determines which forms of behaviour among children and youth are considered to be violence. The value of the Rules of Procedure is specifically contained within clearly and precisely regulated obligations of individual authorities regarding the method, type and scope of their actions in cases of peer violence, which will undoubtedly eliminate and erase various ambiguities and doubts that have occurred up till now in relation to the term and adequate procedures, and which represent a response to the occurrence of violence among children and youth, and will in that sense be a valuable and significant guide and assistance for experts and competent authorities in protecting children against peer violence.

RULES OF PROCEDURE IN CASES OF VIOLENCE AMONG CHILDREN AND YOUTH

CONTENTS:

INTRODUCTION

- 1. DEFINITION OF VIOLENCE**
- 2. OBLIGATIONS OF COMPETENT STATE BODIES**
 - A / Educational institutions**
 - B / Social Welfare Centers**
 - C / Police Departments – Police Stations**
- 3. FORMS, METHODS AND CONTENTS OF COOPERATION**
- 4. OTHER ACTIVITIES AND RESPONSIBILITIES**

INTRODUCTION

Rules of Procedure in Cases of Violence among Children and Youth (hereinafter: Rules of Procedure) are based on the contents and obligations of the Program of Activities for the Prevention of Violence among Children and Youth adopted by the Government of the Republic of Croatia on 25th February 2004 (hereinafter: Program of Activities) and they represent integral part thereof, and they include:

- **generally accepted definition of violence;**
- **obligations of competent state bodies and other authorities;**
- **forms, methods and contents of cooperation between competent state bodies and other authorities;**
- **other activities and responsibilities.**

1. DEFINITION OF VIOLENCE

Violence among children and youth is any kind of deliberate, physically or psychologically aggressive behavior directed towards children¹ and youth² by their peers³ with the intention to harm, which can, regardless of its location, vary in form, gravity, intensity and duration⁴, and which includes any repetition of the same behavioral pattern that reflects unequal strength relation (the stronger against the weaker, or a group against an individual).

Violence among children and youth is in particular:

- any form of a deliberate physical attack, for example, hitting, shoving, kicking, slapping, pulling hair, locking up, assault with various objects, spitting and similar, regardless of the fact whether the attacked child actually suffered physical injury,
- any form of psychological and emotional abuse inflicted by repeated or continual negative treatment by one child or several children⁵. Negative treatments are: gossiping, insulting, mocking, scaring, scoffing, deliberate neglect and exclusion from the group the child belongs to or excluding and preventing the child from participating in various activities with the goal of inflicting pain or suffering, spreading rumors

¹ The Convention on the Rights of the Child (1989) defines a child as “every human being below the age of eighteen years unless under the law applicable to the child, majority is attained earlier”.

² According to the Act on Juvenile Courts (Official Gazette No. 111/97, 12/02) a minor is a person who has, at the time of the incident, turned 14, but has not yet reached 18 years of age, while a young major is a person who has, at the time of the incident, turned 18, but has not yet reached 21 years of age. In line with the provisions of the Act on Social Care (Official Gazette No. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03), a young major is a person under 21 years of age.

³ The term *peers* refers to a wide range of categories of children and youth (ibid. footnotes 1 and 2).

⁴ *Bullying* assumes 6 defining factors: intention to cause injury or damage; intensity and duration; strength of the bully; vulnerability of the victim; lack of support; consequences.
A *normal peer conflict* implies the following: there are no elements which are characteristic for bullying; children do not insist that things have to be their way at any price; they can say why the conflict occurred; they apologize and accept that nobody is the winner; they negotiate freely to satisfy their needs; they can change the theme and leave.

⁵ Olweus, 1986 and 1991: Violent behavior of children (bullying) is different from single isolated incidents and children’s brawls or fights because this kind of behavior is characterized by repetitive aggressive behavior intended to do harm, unequal relationship between the participants (stronger against weaker or group against an individual).

Violence and bullying include various forms of behavior: verbal (mocking, humiliation, threats), social (avoidance, ignoring, exclusion from activities, gossiping and spreading vicious rumors), psychological (destruction of property, thefts and throwing things, threatening looks, tracking) and physical (pushing, pulling down, hitting).

with the purpose of isolating the child from other pupils, seizing things and money, destroying or damaging the child's things, humiliating, ordering or demanding obedience or other ways of treating the child as inferior, as well as all other acts by a child or a young person (including sexual harassment and abuse) causing deliberate physical or mental pain or shame.

2. OBLIGATIONS OF COMPETENT STATE BODIES

A / EDUCATIONAL INSTITUTIONS

When a case of violence is reported or there are reports of violence among children, the appointed professional for the coordination of activities regarding violence issues in an educational institution or a person replacing the above mentioned person, is obliged to:

- take all the necessary steps to stop the actual act of violence towards the child and ask for the assistance of other educational staff of the educational institution when necessary, or call the police;
- if a child's injury requires a medical intervention or examination, or one can reasonably assume from the circumstances that such an intervention or examination is necessary, he/she should immediately call paramedics or in the quickest possible way, with the child's safety in mind, secure the transportation of the child accompanied by a professional to the doctor, and wait for the doctor's recommendation regarding the following actions and the arrival of the child's parents or legal guardians;
- immediately after the act of violence was reported, he/she should inform the child's parents or legal guardians and familiarize them with all the facts and circumstances known at that moment, informing them about the actions that are to be undertaken;
- after violence was reported, or such a report was received, he/she will immediately talk to the victimized child, or where a medical intervention was needed, as soon as possible, upon doctor's approval. The conversations always take place in the presence of a professional staff member of the educational institution and are conducted carefully, respecting the child's dignity in a supportive manner.
- inform the parents or legal guardians of the child suffering peer violence about possible counselling and professional assistance to the child in and outside the educational institution, with the purpose of providing support

and strengthen the child and helping the child transcend the traumatic experience;

- conduct interviews with other children and adults who have any knowledge of the committed violence and determine all circumstances regarding the shape, intensity, strength and duration of violence;
- if the act of violence was particularly harsh, intense or has been occurring for a longer period of time, causing trauma in other children who have witnessed it, he/she should seek the counsel of a professional or a service in order to help the children who had witnessed the violence;
- as soon as possible, conduct interviews with the child who committed the act of violence in the presence of a professional, showing the child how unacceptable and harmful its behavior was, advise it and encourage the change in its behavior, while paying particular attention during the conversation whether the child is communicating circumstances and/or revealing that it might be a victim of neglect or abuse in its family or otherwise, in which case, he/she should report this immediately to social welfare center. Furthermore, if there is suspicion of illegal activities, the professional conducting the interview with the child should immediately inform the police and the State Attorney, while the educational institution will perform all necessary measures to reconcile the children and create a tolerant and friendly atmosphere in the educational institution;
- call parents or legal guardians of the child who committed the act of violence, inform them about the incident, including information on how unacceptable and harmful such behavior is, advise them in order to change the child's behavior and invite them to counseling or offer professional help inside or outside the school (social welfare centers, child protection clinics, family counseling centers, etc.), inform them about the obligation of the educational institution to report the incident to the competent social welfare center, competent County State Offices (Services for Societal Activities and/or City Office for Education and Sports of the City of Zagreb), the police or the competent State Attorney's Office.
- make official records of the undertaken activities, conducted interviews and his/her observations, as well as keep records of confidential information and deliver them to other competent bodies upon demand.

B / SOCIAL WELFARE CENTERS

When a case of violence is reported by educational institutions, childcare homes, the police, State Attorney's Office, a child, a parent, a legal guardian or the third person,

or there are reports of violence among children, the appointed professional for the coordination of activities regarding violence issues in the educational institution or a person replacing the above mentioned person in his/her absence, is obliged to:

- investigate the case immediately after the report or notice of violence is made, acquire information regarding all circumstances of the incident, particularly the form, intensity, gravity and duration of violence, as well as all other information about the family and other circumstances concerning the child who committed the act of violence;
- call parents or legal guardians of the child who committed the act of violence as soon as possible and conduct appropriately an interview with the purpose of gaining insight into the family and other circumstances concerning the child. During the interview the professional should try and learn whether the child has been exposed to violence or neglect, inside or outside the family;
- apply adequate measures of family and legal protection in order to protect the child's rights and eliminate promptly the reasons that lead to the violent behavior;
- file a misdemeanor or criminal charges when suspecting that the child might have been molested or neglected by the parents or its legal guardians;
- inform the parents, i.e. the violent child's legal guardians, about the unacceptable and harmful effects of such behavior and inform them of the custodial jurisdiction of social welfare centers in view of the protection of rights and interests of the child;
- recommend and oblige the parents, i.e. legal guardians of the child, who committed the violent act, to get counseling or accept professional help at the social welfare center or another adequate institution, i.e. their services and, where necessary, to oblige the parents to provide appropriate psychosocial help for the child, and supervise them in fulfilling these obligations;
- regularly monitor whether the parents treat the child as recommended, adequately control and observe the child's behavior in the educational institution or any other environment the child spends time in, and particularly monitor whether the child continues to act violently in order to undertake adequate measures for legal and family protection of the child;
- keep adequate records on confidential information about a report or notice of violence among children and youth, and keep records or notes of actions taken by the social welfare center.

C / POLICE DEPARTMENTS – POLICE STATIONS

When a case of violence is reported or there are reports of violence among children by an educational institution, children homes, social welfare centers, a child or its parent, legal guardian or a third person, the appointed professional for coordination of activities regarding violence issues among children and youth in the police station or a person replacing the above mentioned person in his/her absence, is obliged to:

- send immediately a police officer specialized for juvenile delinquency or, under exceptional circumstances, a regular police officer to undertake necessary and urgent measures if the specialized officer cannot act; establish all facts and circumstances regarding the incident and undertake all necessary measures with the intention of providing medical help for the victim and preventing further occurrences of violence;
- acquire information needed to clarify the case, determine if there are elements of a criminal act and identify the perpetrator;
- in cases of police intervention, when there is reasonable suspicion that a misdemeanor or a criminal act has been committed, police officers will act in accordance with the regulations within their authority;
- conduct criminal processing of violent juveniles in the presence of the parents or legal guardians (in case they are not reachable, in the presence of a social worker);
- in accordance with the regulations in force, conduct immediate investigatory actions and depending on the circumstances of the case, file criminal charges with the competent State Attorney for youth i.e. file an application for initiating misdemeanor proceedings with a proposal for ruling adequate protective measures;
- inform the social welfare center about the notification of violence among children and youth for the purpose of undertaking measures of legal protection;
- keep adequate records on confidential information about the reported cases or information on cases of violence among children and youth.

3. FORMS, METHODS AND CONTENTS OF COOPERATION

The implementation of the Program of Activities for the Prevention of Violence among Children and Youth, as well as the Rules of Procedure, assume urgent cooperation between state bodies and other authorities involved in prevention,

detection and combat against violence among children and youth (educational institutions, childcare homes, social welfare centers, police stations, medical facilities, State Attorney's Offices and local and regional self-administration units).

Obligations of the competent bodies and other authorities involved in prevention, detection and combat against violence among children and youth concerning the measures and activities for prevention and combat against violence are:

- to conduct regular meetings of competent bodies on the level of local and regional self-administration units i.e. professional coordinators for coordination of activities regarding violence issues and to establish efficient means of collaboration and exchange of relevant information, regarding both particular cases of violence and achievements in solving the issue of violence among children and youth;
- in case of a report or notification about violence, to provide other competent body with relevant data on the case and measures for the purpose of gaining full insight into the activities that have been undertaken in order to provide comprehensive protection of the child;
- to establish cooperation and information exchange among local and regional self-administration units in order to exchange experience and establish "good practices";
- to establish cooperation with other authorities that could provide help in individual cases, for example, non-governmental organizations, religious communities, family counseling centers and professionals dealing with issues of peer violence;
- to form individual and adapted plans of action in cases of violence among children and youth acknowledging specific characteristics of each environment;
- to establish cooperation with competent medical institutions and doctors of school medicine.

4. OTHER ACTIVITIES AND RESPONSIBILITIES

In accordance with the Program of Activities for the Prevention of Violence among Children and Youth, it is necessary to inform parents and children regularly and to encourage them to report violence, and to promote through curricular and extracurricular activities the models of non-violent communication, mutual tolerance and acceptance, by organizing panels, parents' meetings, classroom meetings, students' shows, and through notices on the school boards of educational institutions, or by any other appropriate action whatsoever.

All activities relating to violence prevention should always include children and youth, parents, legal guardians, educational professionals and other professionals as active participants and partners in order to promote principles of non-violence as a prerequisite for safe and quality upbringing.

Appropriate practice regarding the problem of peer violence demands active cooperation and equivalent contributions from all state bodies, since leaving the burden of responsibility and action to one single authority (e.g. schools, police stations, childcare homes or social welfare centers, etc.) is completely ineffective in the long run, and the cooperation is therefore a precondition of the comprehensive and quality protection of children.